

MATTI HOLOPAINEN

"Onko päätösten valmistelu tasapuolista, avointa ja läpinäkyvää sekä päätöksenteko aidosti demokraattista? Jos ei, kyse on harvainvallasta eikä demokratiasta."

Asioiden valmistelua ja päätöksentekoa aidosti kansalaisen parhaaksiko?

EDELLINEN PÄÄMINISTERI linjasi hallituksessa asioita käsiteltäessä toimintaperiaatetta, jossa asioista ei saanut keskustella ennen niitä koskevaa päätöksentekoa, jottei hallitusohjelmassa sovittujen tavoitteiden toteutuminen sekä valmistelu- ja päätöksentekoprosessin eteneminen häiriintyisi. Asia herätti runsaasti julkista keskustelua ja kritiikkiä. Perisuomalainen tehokkaaksi mainittu valmistelu- ja päätöksentekotapa tunnetusti poikkeaa ruotsalaisesta keskusteleavasta valmistelu- ja päätöksentekotavasta. Tästä erovaisuudesta on meillä usein ylpeilty, mutta onko aihetta? Olisiko kansalaisen ja veronmaksajan kannalta paras tapa jossain siinä välissä? Onko päätösten valmistelu tasapuolista, avointa ja läpinäkyvää sekä päätöksenteko aidosti demokraattista? Jos ei, kyse on harvainvallasta eikä demokratiasta.

Tukeeko asioiden valmistelu päätöksentekoa siten, että päätösten keskeiset yhteiskunnalliset vaikutukset toteutuvat niin kuin päätöstä tehtäessä on kuviteltu? Pääsevätkö eri intressiryhmät aidosti, avoimesti ja yhteiskunnan kokonaisnäkökulmasta oikealla painoarvolla vaikuttamaan päätöksentekoon? Julkisuudessa on esitetty kritiikkiä mm. ministeriöissä tapahtuvan lainsäädännön valmistelun yleisestä laadusta ja mm. tuoreiden ydinvoimapäätösten osalta sekä valmistelua että päätöksentekoa jääviyksistä. Kunnallista päätöksentekoa on viime aikoina arvosteltu päättäjien jääviyksistä mm. kauppahankkeiden maankäyttö- ja elinkeinopoliittisten päätösten yhteydessä. Päätöksenteon valmistelua arvostellaan yleisesti vaihtoehdottomuudesta. Kun-

tapäättäjät ja kansalaiset katsovat, että heille tulisi tarjota aidosti mahdollisuus päätöstilanteessa valita useammasta vaihtoehdosta.

Valitettavan usein asioiden valmistelun avoimuuden, läpinäkyvyyden ja laaja-alaisuuden estävät valmistelijaa lähellä olevien tahojen ja organisaatioiden, valmisteleavan organisaation sisäiset tai valmistelijan omat ei-avoimet taloudelliset ja poliittiset intressit sekä arvot, jotka ohjaavat valmistelun sisältöä, prosessia ja lopputulosta. Koeteltuja keinoja suotuisan päätöksen aikaansaamiseksi ovat mm. valita valmistelijan omaa tai omien etupiirin tavoitteita tukevia lausunnonantajia ja kannanottoja sekä vähätellä muita näkökantoja vaikka niiden yhteiskunnallinen painoarvo ja vaikuttavuus olisivat objektiivisesti arvioiden miten merkittäviä tahansa. Valmistelu- ja päätöksentekoprosessin aikatauluvaatimuksilla ja itse aiheutetun kiireen avulla perustellaan valmistelun kapea-alaisuutta tai että poikkeavia näkökantoja jätetään ottamatta huomioon objektiivisesti arvioiden niille kuuluvilla painoarvolla. Keinoja on saada aikaan valmistelijan kantaa tukeva päätösesitys ja päätös ja niitä keinoja myös käytetään. Brittiläisen "Kyllä herra ministeri" -tv-sarjan parodioima valmistelu-, vaikuttamis- ja päätöksentekotapa näyttää ikävä kyllä olevan totisinta totta myös suomalaisessa hallinnossa.

Yleisesti ollaan yhtä mieltä, että yhteisten asioiden valmistelu- ja päätöksentekoprosessin tärkeimpiä ominaisuuksia tulisivat olla läpinäkyvyys, avoimuus ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden huomioon ottaminen. Voidaanko tällaista

prosessia toteuttaa käytännössä? Vai onko oikea kysymys miten kehitystä siihen suuntaan saadaan aikaiseksi? Se mitä jokainen kansalainen voi tehdä, on ottaa kantaa ja esittää avointa, mutta perusteltua ja rakentavaa kritiikkiä aina silloin kun katsoo siihen olevan aihetta. Sekä äänestää kaikissa vaaleissa henkilöitä tekojen ja asioiden mukaan. Nykyajan media antaa hyvää tukea kansalaisen vaikuttamiselle ja mielipiteen ilmaisemiselle, jos niin halutaan.

Asioiden valmistelu ja päätöksentekokansalaisen parhaaksi on haastavaa. Viime kädessä valmistelijan ja päättäjän omat arvot ratkaisevat lopputuloksen. Pystyykö siinä roolissa toimiessaan katsomaan aamulla peiliin, katsomaan silmiin ja nukkumaan yönsä hyvin? Vai ovatko hallitsevat arvot ahneus ja oma etu?

**Kirjoittaja on maankäytön asiantuntija Suomen Kuntaliitossa.
Sähköposti
matti.holopainen@kuntaliitto.fi.**